

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sectio V. Quâ ratione actus voluntatis possint ab inuicem pendere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

Ego distinguo duas apprehensiones, aliam talis naturæ, ut non determinet ad iudicandum id quod apprehenditur, sed potius ad diffiniendum illi, qualis esset apprehensio, quæ in me resisteret si audirem, Duo & tria sunt sex, item, Deus non potest existere. Huiusmodi apprehensio non potest vili vi determinare ad amorem efficacem. Ratio est, quia licet per hanc apprehendatur obiecti possibilitas, ita tamen apprehenditur, ut quasi per ipsam apprehensionem cognoscatur illius rei impossibilitas, ergo non potest voluntas vilius ad amorem determinari, & hoc probatur ratio supra adducta, secundo loco in dubitatione. Alia verò est apprehensio identitatis inter subiectum & prædicatum, vel ex se determinatiua ad iudicium de illo obiecto, vel saltem probabilis. Hæc autem apprehensio rectè poterit ad amorem efficacem determinare; & in hoc conuenio cum

63 nonnullis recentioribus. Moueor ratione à simili: etenim bruta per solam apprehensionem materialem efficaciter appetunt apprehensa obiecta (non enim capacia sunt bruta iudicij) ergo similiter per solam apprehensionem spirituales poterit voluntas efficaciter appetere. Hanc consequentiam probō ex ipsis aduersariis, aientibus, tam potentem esse apprehensionem spirituales ad appetitum spirituales, quam materialem ad appetitum materialem, quod quidem verum omnino est, ergo, &c. Ratio à priori eadem etiam est, quia illa apprehensio, quæ ita proponitur obiectum, æquale iudicio in ordine ad voluntatem, ergo sufficit ad volitionem efficacem.

64 Sed obicies: Potest quis simul habere duas apprehensiones saltem probabiles, cursu Petri, & de eius carentiâ, quia v. g. vtrique pars contradictionis appareat probabilis, ergo & simul poterit voluntas efficaciter amare obiectum, & eius carentiam. Patet consequentia, quia, ut dictum est, ad volitionem efficacem sufficit apprehensio probabilis, aliunde autem supra Disputatione vi. num. 91. dictum est, totam repugnantiam odij & amoris desumi ex repugnantia actuum intellectus, qui ad amorem & odium determinant, ergo cum hi actus simplices, scilicet, apprehensiones, non repugnent, nec repugnant odium & amor. Respondeo, hanc difficultatem esse etiam contra eos, qui dicunt requiri iudicium ad amandum: non enim solum possum habere duas apprehensiones probabiles de cursu & de carentiâ illius, sed etiam possum iudicare vtrumque esse probabile, ergo tunc possum habere amorem efficacem vtriusque. Ecce ergo difficultatem communem: cui respondeo, ad amandum vtrumque simul, non sufficere ut vtrumque diuiniue apprehendatur ut possibile, sed vterius requiri apprehendi ut possibile vtrumque simul, seu collectio vtriusque. De hoc autem non potest esse probabilis apprehensio, sicut nec iudicium dicens probabile esse vtrumque simul esse; vnde non potest quis determinari ad amandum simul efficaciter vtrumque, quia talis amor vult vtrumque simul ponere, ergo non sufficiunt tales apprehensiones, nisi ut quodlibet ex illis obiectis diuiniue voluntas amet.

Tercia difficultas, vtrum cognitio effectiue, an solum formaliter ad amorem concurrat. Communis & vera sententia docet, solum formaliter concurrere, quia nullus alius concursus requiri-

tur: eo enim ipso quod voluntati innotescat obiectum, ipsa habet virtutem ad producendam volitionem. Huc facit quod in Logica dixi in ordine ad scientias Disputatione iiii. à num. 35. & quod de finis cognitione Disputatione viii. Physicæ à numero 50.

Sed obicies: Verbum diuinum, quod est terminus cognitionis Patris æterni, concurrat producendo physice, & non formaliter, Spiritum sanctum, qui est terminus amoris, ergo cognitio creata producat efficienter amorem. Respondeo Primò, Verbum diuinum non posse alio modo concurrere, nam per illud non intelligit formaliter Pater; idè non mirum si sic concurrat. Secundo, illud accipere à Patre eandem numero virtutem productiuam Spiritus sancti quam Pater habet, ratione cuius potest Spiritum sanctum producere; nostram autem cognitionem & posse formaliter concurrere, & non accipere à voluntate virtutem productiuam amoris, ergo non poterit illum producere, solum ergo directiue concurrere, manifestando obiectum. Tandem respondeo, ex hoc mysterio Trinitatis nullam prorsus esse consequentiam ad creaturas: sunt enim ibi omnia diuersa ab his, quæ in creaturis in hoc puncto reperiuntur: non enim ibi amor producit, sicut in creaturis. Vnde hinc potius pro me arguerem, amorem creatum non prodire efficienter à cognitione creatâ, quia diuinus non prodit à diuinâ.

Ex specie impressâ efficienter concurrente potest alia obiectio desumi, soluta tamen iam est supra Disputatione iv. num. ultimo, vbi ostendi, speciem, quia non est expressio formalis obiecti, non posse formaliter sed solum efficienter ad cognitionem concurrere, ipsam autem cognitionem, quæ est formalis manifestatio, sufficienter concurrere, formaliter proponendo obiectum, & illuminando voluntatem.

SECTIO V.

Quâ ratione actus voluntatis possint ab inuicem pendere.

65 **D**VPliciter potest voluntas se per vnum actum ad alium determinare; vel imperando, seu reflexè volendo illum alium actum, ut cum dicit, Volo dolere de peccatis, Volo amare Deum, &c. vel amando efficaciter aliquem finem, sanitatem v. g. ex quo amore sequitur necessariò electio eorum mediorum, quæ ut necessaria iudicata sunt ad finem amatum, v. g. ad sanitatem. Hoc certum est inter omnes, & experientiâ comprobatur. Inter hos duos actus ex imperio & electione ortos duplex est discrimen. Primum, quod volitio seu actus ex imperio factus, absolute ut fiat non pendet necessariò ab illo imperio, sed sine illo posset optimè fieri: neque enim necessarium est, ad hoc ut quis habeat actum quo doleat de peccatis, aut amet Deum; non, inquam, est necessarium, velle reflexè ipsum amorem Dei & odium peccati: eo enim ipso quod peccatum proponatur ut malum, & Deus ut bonus, licet nihil reflexè cogitet de eo amore aut odio, potest voluntas & amare directè Deum, & directè odif-
se peccatum; ergo amor Dei non pendet necessariò ex illo imperio, licet hic & nunc illud imperium

rium determinet voluntatem ad efficiendum eum amorem; sicut dicam Disputatione sequenti, Sectione 4. de praefinitione Dei in ordine ad volitionem auxilij efficacis: alter autem actus voluntatis, qui est electio medij, pendet necessarîo ab intentione finis. Et ratio est, quia medium non potest amari, nisi ametur finis, ad quem medium illud vile est.

69 Secundum discrimen est, actum imperatum non attingere intrinsecè obiectum imperantis: quod inde patet, quia actus imperatus, ut proximè dixi, potest non esse imperatus; sed quando non est imperatus, nullo modo attingit obiectum imperantis, ut certum est; ergo nec quando est imperatus, potest illud attingere intrinsecè, cum nequeat mutare obiecta intrinsecè; solum ergo illud attingit extrinsecè, quatenus obiectum causae determinantis dicitur extrinsecè obiectum actus determinari, sicut actiones, externae dicuntur extrinsecè respicere obiecta actuum interiorum à quibus determinantur. At electio medij amat intrinsecè finem, ut in simili dixi Disputat. xv. Logica à num. 12. de assensu conclusionis respectu obiecti praemissarum, reiiciens in hunc locum probationem praecedentis Conclusionis, quae communissima est.

70 Eam ergo sic probo: Ea volitio, quâ amo scissionem vengo, non sistit in ipsâ scissione, alioquin eam amaret propter se; ergo progreditur ulterius ad sanitatem. Confirmatur: tota bonitas medij, est propter aliud, seu quia infert aliud; ergo debet amari, quia infert illud: sed nequit amari quia infert illud, nisi illud etiam formalissimè ametur. Confirmatur Secundò: amor, quo mihi v. g. voluptatem amo, est amor mei formalissimè; ergo similiter quo amo scissionem venae propter sanitatem, erit formalissimè amor sanitatis, quia tam amatur scissio propter sanitatem, quàm voluptas aut honestas mihi. Imò multò minus est amabile in se medium sine fine, quàm finis qui sine subiecto cui amatur, quia medium nullam habet in se bonitatem, secus finis qui; ergo amor medij est formalissimè etiam amor finis. Ratio à priori huius discriminis inter actum imperatum & electionem in eo consistit, quod electio respicit suum obiectum ut medium, medium autem, ut proximè dixi, non est amabile propter se, sed propter obiectum intentionis; at actus imperatus non respicit suum obiectum ut medium, sed ut bonum in se, ideoque potest illud propter se amare: ipse autem actus imperatus amatur ut medium, ideoque non propter se, sed propter aliud amatur, ut cum v. g. volo amorem Dei super omnia propter meam salutem, amor Dei respicitur ut medium; ideoque propter salutem amatur intrinsecè, ipse autem Deus non amatur ut medium, sed propter se.

72 Contrarium opinantur hîc nonnulli, censes, posse voluntatem amare aliquid quia vile ad aliud, non amando illud aliud vilo modo; imò posse aliquem amare sanitatem quia bonam sibi, non tamen se ipsum vilo modo amando. Vnicum horum fundamentum est, quia in tali amore nulla est repugnantia.

Ego fateor, à me non percipi, quomodo quis velit vocare aliquem ut veniat, & quod tamen nolit illum venire. Idem enim est, Volo hoc quia causat illud, non tamen volo illud; aut, Volo hoc

quia vile est ad causandos mihi dolores, quos tamen nullo modo mihi volo. Quis hanc voluntatem non videat sibi repugnantem? Vrgo hoc ipsum: repugnat ex sententiâ omnium Theologorum, Deum velle aliquid formaliter, quia vile ad peccatum eâ solum ratione, quia eo ipso amatur etiam peccatum, aliàs in horum sententiâ posset velle Deus, ne esset peccatum, & tamen simul amare aliquid formaliter quia vile ad peccatum. Idem etiam posset in nobis contingere; imò in materiâ carnis posset quis amare aliquod medium formaliter, quia vile ad actum carnis, nec ideo peccaret, quia non amaret illum actum formaliter nec virtualiter vilo modo: haec autem doctrina esset valde periculosa. Sequela verò probatur, quia dummodò v. g. pollutio nocturna non intendatur, causa illius potest dari, ergo etiam poterit amari, quia utilis ad illam, per hoc tamen non amatur nec intenditur ipsa, ut hi docent.

Tandem sequitur ex hac sententiâ, posse equum amare aliquid quia vile ad malum ut malum formaliter. Patet consequentia, quia, si finis non necessarîo amatur, etiam si res ametur quia utilis ad illum, cur non utilitas amabitur ad malum quatenus malum formaliter, licet ipsum malum non ametur? Dicere autem, utilitatem ad malum quatenus malum, posse amari, est falsum evidenter.

Ratione à priori posset reici hae sententia: quia licet utilitas medij ad aliquem finem (ut docet Disputatio v. 111. Physica à numero 49.) sit intrinsecè omnino ipsis medijs, eam tamen utilitatem esse vel bonam vel malam, provenit formaliter per denominationem extrinsecam à bonitate finis; unde ibi dixi, utilitatem ad malum finem ut malum non esse bonam, sed malam. quod si per impossibile idem finis transiret à bono in malum, utilitas medij ad illum in se immutata intrinsecè transiret à bonâ in malam. Nec necessarium est ad casus impossibiles recurrere; utilitas enim medij ad audiendum Sacrum, ire v. g. in templum quando Sacrum praecipitur, est bonum moraliter: si verò prohibeatur Sacrum, ut tempore cessationis à divinis, ipsum ire in templum, licet semper sit vile ad audiendum Sacrum, iam tamen non est bonum moraliter, sed malum; ergo utilitas non potest in ratione bonae consisti, nisi per ipsius finis bonitatem. Ex quo sic arguo: Ergo actus ille amans medium, quandoquidem debet habere pro obiecto terminatio bonitatem, debet amare illam utilitatem quia bonam; in hoc autem iam includitur bonitas finis, ergo repugnat, amari medium quia vile, nisi ametur quia bonum; & consequenter nisi ametur bonitas finis, per quam formaliter constituitur illa utilitas in ratione bonae. Hoc argumentum in meis principijs nullum est: dicam enim infra, posse odio haberi actum quia peccatum, etiam si in ratione peccati inaequatè constituitur & per legem & per libertatem in actu primo, quae tamen non odio habeantur; ergo è contrario poterit medium amari quia bonum, licet finis à quo extrinsecè constituitur bonum, non ametur. Ideo hoc argumentum solum est efficax contra aliquos ex adversariis qui illud exemplum de peccato non admittunt, propter rationem à me hic factam, absolute autem contra hanc sententiam sufficiunt paulò antè dicta.

Maiores est difficultas, an è contrario omnis intentio finis sit etiam volitio mediorum. De hac fusè factis nonnulli; ego sequentibus Conclusionibus brevius rem declarabo.

CONCLUSIO PRIMA sit. Omnis intentio finis, seu volitio illius, est saltem virtualiter & sub dis-iunctione voluntas mediorum, quando hæc non supponuntur existere. In hac convenio cum Hurtado Disputatione 14. de Animâ, §. 23. Eam probo manifestè: qui amat efficaciter finem, vult eius existentiam; atqui existentia debet causari per média, ergo vult eo ipso média aliqua saltem virtualiter. Nec potest responderi, tunc voluntatem solum decrevisse finem, non cogitando de mediis: hoc, inquam, responderi non potest, quia non potest voluntas se determinare ad volendum efficaciter aliquid, quousque sciat quomodo possit illud obtinere; ergo quando efficaciter illud intendit, iam sciuerat, obtinendum illum finem per média, ergo eo ipso vult illa saltem in confuso & virtualiter.

SECUNDA CONCLUSIO. Non est necessarium, ut intentio finis formaliter & expressè sit volitio mediorum. In hac dissentio ab Hurtado, & convenio cum P. Vasquez apud eundem supra, qui ibidem fatetur, D. Augustinum satis clarè huic Conclusioni favere lib. 11. de Trinitate, cap. 6. Eam, omittis aliis argumentis, sic probo efficaciter: quando voluntas iam semel cognovit, esse in potestate sua habere finem, potest dicere vno actu, Volo ergo eum finem habere, de modo autem postea decernam. quæ in hac voluntate potest esse repugnantia? Certe passim talem in nobis experimur: atqui ista voluntas expressè & formaliter non amat medium, nec sub dis-iunctione, sed hoc remittit ad aliam voluntatem; ergo. Hinc infero à fortiori, intentionem & electionem distinguere ratione: nam possum concipere volitionem de existentia sanitatis, non concipiendo volitionem de existentia Medicinæ; velle enim efficaciter aliquem effectum existere, non est velle etiam efficaciter causam existere. Nam si causa iam supponatur existens, non est necessarium eam velle efficaciter: causa autem appre-

henditur ut medium ad effectum, ergo formaliter loquendo non est idem, velle efficaciter existere finem, & velle efficaciter existere média; quod proculdubio sufficit ad distinctionem rationis. Et propterea dixi supra, tunc solum voluntatem finis esse etiam implicite voluntatem mediorum, quando ea non supponuntur existere.

TERTIA CONCLUSIO. Quando quis voluit finem, & sub dis-iunctione mediâ, non est necessarium, ut postea ad determinandum hoc medium ponatur quàm illud mutet intentionem, quâ eum finem, & propter illum hoc medium determinatè amet, sed manente eadem intentione potest subsequi alius actus, qui sit electio determinata istius medij propter illum finem. Hæc conclusio videtur esse ex mente omnium ferè Philosophorum, qui supponunt, electionem medij oriri ab intentione finis; ergo sentiunt omnes, manere intentionem aliquam, quæ inferat electionem, aliâ non posset electio oriri ex intentione. Nec potest dici, istam secundam intentionem oriri à primâ, & hoc solum voluisse Philosophos; hoc, inquam, dici non potest, Primò, quia si illa prima intentio deponitur in instanti, quo secunda accipitur, non potest prima esse causa secundæ, nec determinare ad illam, quia nihil non existens determinat, aut causat formaliter. Secundò, quia si hoc esset, non tam intentio deberet dici causa electionis, quàm una intentio causa alterius intentionis. Tandem, quia voluntas iam antea cognoverat, utrumque medium esse æquè utile, æquè facile, &c. ad finem, se tamen non voluit determinare; quæ ergo necessitas est novæ consultationis, & ut deponatur prior intentio? cur enim non posset immediate se voluntas determinare, Volo ergo hoc, seu eligo hoc medium ad hunc finem, quem intendo? Sanè, vel ego valdè erro, vel experientia docet id ita contingere. Et certè, quidquid sit de experientia, videtur omnino certum, posse ita fieri, quia nec levis in hoc relucet repugnantia. Hæc confirmantur ex dictis supra de actibus imperatis & imperantibus, quæ habent locum in electione & intentione.

DISPUTATIO OCTAVA.

De libertate Voluntatis.

SECTIO I.

Quid sit Libertas in actu primo, & an requirat virtutem actiuam.

NOSTRAM voluntatem esse liberam, est certo certius ipsa experientia; nec opus est in rem apertâ immorari, quidquid aliqui hæretici obstrepant: contra quos non ratione, sed fustibus agendum esset.

Quod si misericordiam exorarent, illis esset respondendum, non esse in nobis libertatem ad cessandum à fustibus: quod & aliquando Catholicus Iudex prudenter respondiisse fertur cuidam hæretico morti adiudicato, ac misericordiam expetenti. Eâ ergo libertate suppositâ, ad eius explicationem accedamus.

LIBERTAS in actu primo est radix seu causa libertatis in actu secundo. Definitur autem potentia libera ea, quæ postis omnibus prærequisitis ad operandum, potest operari & non operari.

Hæc definitio, si in rigore, prout verba sonant, sumatur, non est definitio libertatis in communi, sed solius libertatis contradictionis, & quidem solum in nostrâ sententiâ, admittente purâ omissionem. Nam in contrariâ omnis libertas, & in omnium sententiâ libertas contrarietatis, non est ad operandum & non operandum simpliciter, sed

SSf 4 ad